

Biografia de Friedrich Engels

Nasqué a Barmen (Renània, actualment Wuppertal) dins d'una família d'idees liberals moderades, amb una ferma lleialtat al regne de Prússia, que s'havia annexionat Renània el 1815, i una molt devota fe protestant. El pare d'Engels era l'amo d'una fàbrica tèxtil a Barmen i soci de l'empresa cotonera Ermen & Engels, que posseïa una factoria a Manchester. Malgrat les seves idees revolucionàries, Engels sempre va poder comptar amb l'ajuda econòmica de la família.

En la seva època d'estudiant, Engels va demostrar algun talent poètic, però el seu pare el va fer anar a treballar als negocis familiars; per això, entre 1838 i 1841 va estar-se a Bremen com a aprenent en una empresa exportadora. Tanmateix, tot i no descurar mai la seva feina a l'empresa, va començar a interessar-se per autors revolucionaris i liberals com ara Ludwig Börne, Karl Gatzkow i Heinrich Heine; aviat, però, va abandonar aquests pensadors per trobar les seves idees massa vagues i va iniciar el seu contacte amb les idees dels Joves Hegelians, entre els quals s'hi inclouen Bruno Bauer i Max Stirner: un grup d'intel·lectuals esquerranosos seguidors de la dialèctica hegeliana, segons la qual el progrés racional i el canvi històric resulten del conflicte entre punts de vista oposats. Aquest conflicte és el que porta a una nova síntesi; partint d'aquesta idea, els Joves Hegelians intentaven accelerar el procés de canvi històric criticant tot allò que consideraven irracional, antiquat i repressiu; el seu primer atac fou contra els fonaments del cristianisme, cosa que va convertir Engels d'agnòstic en ateu militant. Malgrat no tenir formació universitària, gràcies al prestigi adquirit per una sèrie d'articles publicats a Bremen sota el pseudònim de Friedrich Oswald, Engels va aconseguir ser admès al cercle dels Joves Hegelians, on conegué i feu amistat amb Marx.

Després d'haver acabat el seu servei voluntari d'un any en un regiment d'artilleria a Berlín, la capital del regne de Prússia (1842), Engels va conèixer Moses Hess, segons el qual, la conseqüència lògica de la filosofia hegeliana i de la dialèctica era el comunisme; Hess considerava Anglaterra com un focus revolucionari a causa de la seva avançada industrialització, el seu proletariat creixent i els seus freqüents conflictes de classe; això va motivar Engels a voler continuar la seva formació laboral a la fàbrica que el seu pare tenia a Manchester.

A Anglaterra, on va estar-s'hi des de 1842 a 1844, Engels va dur-hi la doble vida que el caracteritzaria sempre: treballar amb èxit a l'empresa familiar i, en el seu temps lliure, relacionar-se amb els cercles radicals i comunistes. A Manchester, va conèixer-hi Mary Burns, una noia irlandesa de classe obrera sense cap tipus de formació, amb qui va conuiu-hi sense casar-s'hi, cosa que resultava tant de l'aversion d'Engels a la institució matrimonial com, possiblement, del temor, bastant fonamentat, que la seva família no acceptés Mary; a la mort de Mary (1863), Engels va amistançar-se amb Lizzy, germana de Mary. El 1844, Engels va escriure dos articles per al *Deutsch-Französische Jahrbücher* (en alemany: Anuaris Franco-Alemanys), editat per Marx a París, on hi exposava els que després serien els principis del marxisme: les contradiccions de la doctrina econòmica liberal feien que el sistema basat en la propietat privada hagués de portar a un món dividit entre milionaris i pobres; la revolució duria a l'eliminació de la propietat privada i a la reconciliació de la humanitat amb la natura i amb si mateixa.

El 1845, Engels va publicar *Die Lage der arbeitenden Klasse in England* (en alemany: Sobre les condicions de la classe obrera a Anglaterra) i també va escriure conjuntament

amb Marx *Die deutsche Ideologie* (en alemany: La ideologia alemanya); la col·laboració d'Engels amb Marx, establerta a partir de 1844, va dur a la publicació del *Manifest der Kommunistischen partei* (en alemany: Manifest del Partit Comunista), que, tot i ser principalment obra de Marx, recollia força idees expressades per Engels a *Grundsätze des Kommunismus* (en alemany: Principis del Comunisme), escrit el 1847.

A Anglaterra, on va anar-hi a viure, igual com Marx, després de la fi de les revolucions de 1848 a Alemanya, per tal de guanyar-se la vida i de poder mantenir Marx i la seva família, Engels va acceptar treballar com a empleat a Ermen & Engels de Manchester, de la qual, el 1864, n'esdevingué soci; la seva ideologia comunista no va interferir mai la seva gestió com a empresari, que va dur a terme d'una manera convencional sense dur a terme mai experiments socials com els que havia intentat Robert Owen; per això, quan, el 1869, va vendre's la seva part del negoci, Engels en va tenir prou per viure'n de les rendes tota la seva vida i, a més, passar una pensió mensual a Marx.

Els articles apareguts a *The New York Tribune* entre 1851 i 1852, signats per Marx eren, en realitat, d'Engels, qui va publicar-los sota el seu nom amb el títol *Revolution and Counter-Revolution in Germany in 1848* (en anglès: Revolució i Contrarevolució a Alemanya el 1848). En la col·laboració entre Marx i Engels, aquest darrer era l'especialista en qüestions de nacionalisme, afers militars, relacions internacionals i en ciències; sovint, Marx demanava a Engels que li aclarís qüestions d'economia, sobretot en temes de gestió empresarial.

Engels va dur a terme una tasca divulgadora del primer volum de *Das Kapital* (en alemany: El Capital), aparegut el 1867 i reeditat el 1873, fent-ne ressenyes; després de mort Marx (1883), Engels, esdevingut la principal autoritat del pensament marxista, va completar els volums segon i tercer de *Das Kapital*, a partir dels esborranys manuscrits de Marx. De fet, algunes de les crítiques de Marx a l'economia burgesa expressades a *Das Kapital*, ja apareixien enunciades a *Umrisse zu einer Kritik der Nationalökonomie* (en alemany: Esbós d'una crítica de l'economia política), una crítica dels economistes clàssics com ara Adam Smith, David Ricardo, John Stuart Mill i J.B. Say, escrita per Engels el 1844.

Per tal de refutar els plantejaments d'Eugen Dühring, un professor de Berlín que qüestionava el lideratge de Marx entre els socialdemòcrates alemanys, el 1878 Engels va escriure *Herrn Eugen Dührings Umwälzung der Wissenschaft* (en alemany: La revolució del senyor Eugen Dühring en ciència, obra coneguda popularment com l'Anti-Dühring); aquesta obra, que va promoure el coneixement del pensament marxista, conté tres parts: Filosofia, Economia Política i Socialisme. A la primera part, Engels hi afirma que les ciències naturals, fins i tot les matemàtiques, són dialèctiques, ja que la realitat observable és dialèctica; el mètode dialèctic d'anàlisi i de pensament s'imposa als homes per les forces materials a què s'enfronten; per tant, resulta correcte aplicar-lo a l'estudi de la història i de la societat humana. Fent la crítica dels plantejaments de Dühring segons els quals, les forces polítiques prevalen sobre totes les altres en la configuració de la història, Engels proporciona una clara exposició de la seva concepció materialista de la història, que presenta els factors econòmics com a les forces principals de la història. Els capítols d'Economia Política són una introducció a les principals idees econòmiques de Marx: el valor (simple i complex), el treball, el capital i la plusvalua. A Socialisme, formula de nou la crítica al sistema capitalista feta a *Das Kapital*; al final, Engels hi descriu com seria la societat socialista: la noció de valor

ja no hi tindrà més relació amb la distribució de productes perquè, aleshores, tot treball esdevé treball social i la quantitat de treball social que tot producte conté no necessita pas ser valorat mitjançant un intercanvi; la divisió del treball i la separació del camp i la ciutat desapareixeran amb la supressió del caràcter capitalista de la indústria moderna; gràcies a l'economia planificada, la indústria s'establirà a tot arreu del país segons les necessitats de l'interès col·lectiu. Un cop alliberat l'home de l'opressió capitalista, l'Estat i la religió moriran del mort natural.

A *Der Ursprung der Familie, des Privateigentums und des States* (en alemany: L'origen de la Família, de la Propietat Privada i de l'Estat), escrit el 1884, Engels hi aplica la teoria materialista de la història a l'estudi de la societat primitiva; així, arriba a la conclusió que el principal factor de la història és la producció i la reproducció de la vida mateixa, que presenta dos aspectes: d'una banda, la de les subsistències i dels instruments de treball, i, de l'altra, la dels homes mateixos. Les institucions socials d'una època i d'un país determinat depenen d'aquestes dues classes de producció, del grau de desenvolupament del treball i de la família. Si el treball i la riquesa social es troben poc desenvolupats, tal com passa en les societats primitives, llavors els llaços familiars es fan més predominants en la constitució de la societat. Ací, Engels admet que durant bastant de temps, fins a la dissolució de la comunitat primitiva, la producció de béns no formava pas la base de la constitució social, ja que aquesta depenia de l'evolució de la família; la selecció natural féu passar cada poble des de la promiscuïtat primitiva a establir la institució familiar. El factor econòmic va anar guanyant importància fins esdevenir preponderant sobre el factor familiar i aconseguir la primacia en la vida social.

En la versió original –la de 1847– del Manifest Comunista la frase *La història de totes les societats que han existit fins avui és la història de la lluita de classes* resumeix la concepció materialista de la Història de Marx i Engels; ara bé, en una nota a peu de pàgina de l'edició anglesa de 1888 i de l'alemanya de 1890, Engels hi explica que, la frase hauria hagut de passar a ser *La història escrita de totes les societats que han existit fins avui és la història de la lluita de classes*; el 1847, no hi havia cap coneixement sobre les societats prehistòriques, anteriors a la història escrita; segons Engels, els estudis duts a terme d'ençà d'aleshores pels estudiosos de la prehistòria, han descobert que la propietat comuna de la terra va ser la forma primitiva de la societat des de l'Índia fins a Irlanda; l'organització interna d'aquesta societat primitiva, afirma Engels, fou descoberta arran dels treballs de l'antropòleg Morgan sobre la veritable naturalesa de la gens (grup de famílies descendents d'un avantpassat comú) dins de la tribu. Amb la divisió d'aquestes comunitats primitives, comença la divisió de la societat en classes diferents que acaben oposades mútuament; a la nota a l'edició anglesa de 1888, Engels hi diu *Jo he provat de seguir aquest procés de dissolució a "L'origen de la Família, de la Propietat Privada i de l'Estat"*.